

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

8/S-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5/8 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdulkaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi

Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarqand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

SodiqovaShohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Maxmudov Bezzod Xamidovich</i> QORAXONIYLAR DAVLATINI XRONOLOGIK DAVRIGA OID FIKR-MULOHAZALAR	9-15
<i>Yakubov O'tkir Shermamatovich</i> SOVET HOKIMIYATINING O'ZBEKISTONDA JAMOALASHTIRISH SIYOSATI VA DEMOGRAFIK JARAYONLAR	16-20
<i>Ahmedova Dilafruz Xusan qizi</i> MAKTUUBLARDA Q'JQON–XIVA XONLIKLARI MUHOSABATLARINING AKS ETIШИ (XIX ACP)	21-27
<i>Xudayberdiyev Utkir Toshmuradovich</i> SOVET HOKIMIYATI YILLARIDA SURXON VOHASI IQTISODIY HAYOTIDA TEMIR YO'LLARNING O'RNI	28-32
<i>Mo'minov Xusanboy Madaminjonovich, Bo'ronov Ismoiljon A'zamjon o'g'li</i> KITOBAT SAN'ATI	33-36

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Abdullaev Altinbek Yangibaевич, Masharipov Ozod</i> QAYTA IShLASH KORXONALARIDA KOMPLEKS IShLAB CHIqARISh qISOBINING METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	37-51
--	-------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Rajabov Alisher Shavkatovich</i> MIRBOVO NAQSHBANDIY YASHAGAN DAVRDAGI IJTIMOIIY VA MA'NAVIIY MUHIT	52-55
<i>Saidkulov Nuriddin Akramkulovich</i> BARQARORLIK MASALALARI: MUAMMOLAR, TALQINLAR VA YECHIMLAR	56-60

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Dжалилова Сарварой Мехрожовна</i> ХАРАКТЕРНЫЕ ЧЕРТЫ СЕМАНТИКИ ЦВЕТА В ФРАЗЕОЛОГИИ УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКА	61-66
<i>Mirzakamolova Sadoqatxon Sayidaxmadovna,</i> SIYOSIIY NUTQDA SAMIMIYLIK	67-72
<i>Saidova Nodira Djahangirovna,</i> INGLIZ TILIDAGI YONG'IN XAVFSIZLIGIGA OID ATAMALARNI TASNIFLASH	73-77
<i>Sulaymonov Bobir</i> ZAMONAVIIY LUG'ATSHUNOSLIK YO'NALISHLARI VA TERMINOLOGIYASI	78-83
<i>Faxriddinova Dilfuza</i> TABRIK NUTQIIY AKTI HAQIDA	84-87

Xusainova Zebo Ikramovna

RUS, INGLIZ TILI MADANIYATINI TASHUVCHILARINING DIALOGIDA NUTQ ETIKETINING PRAGMATIK VA KOMMUNIKATIV XUSUSIYATLARINING NAMOYON BO‘LISHI 88-94

Karimova Vasila Vahobovna

“GENDER” – UMUMILMIY VA LINGVISTIK KATEGORIYA 95-99

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Фазилов Фарход Маратович

АНАЛИЗ ВОПРОСОВ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ЛЕГАЛИЗАЦИИ ПРЕСТУПНЫХ ДОХОДОВ В НЕКОТОРЫХ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ 100-112

Bobomurodov Farxod Boymurotovich

TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATIDA INSON HUQUQLARI, ERKINLIK LARI VA QONUNIY MANFAATLARINI HUQUQIY TA‘MINLASHNING RETROSPEKTIV TAHLILI 113-123

Халиқулов Комолиддин Носирович

ХОРИЖИЙ ДАВЛАТ СУДЛАРИНИНГ ҚАРОРЛАРИНИ ТАН ОЛИШ ВА ИЖРО ЭТИШДА ДАВЛАТ СУВЕРЕНИТЕТИ МАСАЛАЛАРИ 124-129

Салимова Диёрахон Бахтиёржон кизи

ЛИЦА, ОСУЩЕСТВЛЯЮЩИЕ ВОЗДУШНУЮ ПЕРЕВОЗКУ ПО ДОГОВОРУ ВОЗДУШНОЙ ПЕРЕВОЗКИ 130-135

Очилов Шермат Рашидович

ТЕРРОРИЗМГА ҚАРШИ ҚУРАШДА ХАЛҚАРО-ҲУҚУҚИЙ МЕХАНИЗМЛАРИНИНГ ЭВОЛЮЦИЯСИ ВА САМАРАДОРЛИГИ: ЗАМОНАВИЙ ЁНДАШУВЛАР ВА ИСТИҚБОЛЛАР ТАҲЛИЛИ 136-149

Abdullayeva Nodira Odil qizi

OILAVIY (MAISHIY) ZO‘RAVONLIK DAN HIMOYALASH HUQUQINING IJTIMOIIY-HUQUQIY TUSHUNCHASI VA MANBALARI 150-156

Одилов Муҳаммадрашодхон

КОРРУПЦИЯВИЙ ЖИНОЯТЛАР ОБЪЕКТИ ҲАҚИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР 157-161

Ҳасанов Муҳриддин Ўроқбой ўғли

МЕҲНАТ ОРГАНЛАРИДА КОРРУПЦИЯГА ОИД ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРИНИ БАРТАРАФ ҚИЛИШ БЎЙИЧА НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ ҲУЖЖАТЛАР ТАҲЛИЛИ 162-170

Rahmonov Jaloliddin

XXI ASRDA INVESTORLAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISHNING RIVOJLANISHI: DAVLAT SUVERENITETI VA INVESTORLAR MANFAATLARINI MUVOZANATLASH 171-176

Камилов Ойбек Хамиджонович

Глобальные тенденции студенческой мобильности в контексте теорий миграционных исследований 177-182

Азизов Ниғмонжон Пардаевич, Абдуллаев Ғайратбек Ғайбуллаевич

МАНУ ҚОНУНЛАРИДА ЖИНОЯТ ВА ЖАЗО МАСАЛАЛАРИНИНГ ИФОДАЛАНИШИ 183-187

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Абутова Зульфия Жадигеровна

ПРИМЕНЕНИЕ ПЛАТФОРМЫ КАНООТ! В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ: ПЛЮСЫ И МИНУСЫ 188-195

<i>Ниязова Регина Рустамовна</i> ПОСТРОЕНИЕ УЧЕБНО-ТРЕНИРОВОЧНОГО ПРОЦЕССА ТРИАТЛОНИСТОВ НА ЭТАПЕ СПОРТИВНОГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ В ГОДИЧНОМ ЦИКЛЕ ПОДГОТОВКИ	196-202
<i>Jabborova Dilafrō'z Ismatullo qizi</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING ESP TALABALARI YOZUV KO'NIKALARINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIRI	203-206
<i>Tursunov Adizjon Nurali o'g'li</i> BO'LAJAK FIZIKA O'QITUVCHILARINING METODIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH DARAJALARI VA BAHOLASH MEZONLARI	207-212
<i>Naimova Durdona Soxibovna</i> YANGI O'ZBEKISTONDA KO'ZI OJIZ VA ZAIF KO'RUVCHI BOLALAR TA'LIM TIZIMI	213-217
<i>Hamroyeva Sevara Nasriddinovna, Izbosarov Baxriddin Faxriddinovich</i> "BO'LAJAK FIZIKA O'QITUVCHILARINI STEM TA'LIMI DASTURI ORQALI O'QITISHDA EKSPERIMENT VA NAZARIY ASOSLARDAN FOYDALANIB O'QITISH METODIKASI" (MOLEKULALARNI TEZLIKLAR BO'YICHA TAQSIMOTI" MAVZUSI MISOLIDA)	218-222
<i>Shotemirov Sanjar Xolmo'min o'g'l</i> SHAXS NUTQIY FAOLIYATINING PEDAGOGIK VA METODOLOGIK TAHLILI	223-227
<i>Mustafоеva Durdona Asilovna</i> ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СПЕЦИАЛИСТОВ НА ОСНОВЕ КЛАСТЕРНОГО ПОДХОДА	228-234
<i>Xoliqova Nargiza Abduvaliyevna</i> TALABALARNING TEXNIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH ASOSLARI	235-239

07.00.00-TARIX FANLARI – HISTORICAL SCIENCES

Received: 10 October 2024
Accepted: 15 October 2024
Published: 25 October 2024

Article / Original Paper

OPINIONS REGARDING THE CHRONOLOGICAL PERIOD OF THE KARAKHANI STATE

Makhmudov Bekhzod Khamidovich,

Associate professor, candidate of history at
Tashkent International University of Financial Management and Technology
E-mail: bekzod.makhmudov123@gmail.com

Abstract. This article is devoted to the chronological period of the Karakhanid state. In this, existing conflicting and contradictory information in the science related to the initial period of the state, i.e., the date of its establishment, was compared and thoroughly analyzed.

Keywords: Turkic khanate, Turkic state, Qarluq, Karakhanids, Chigil, Yagmo, Tokhsi, Uighur, Jabgu, Bugra, Karakhan, Bilga Qul Kadirkhan, Satuk Bugrakhan, Yettisuv, Ila, East Turkestan, Soyob.

QORAXONIYLAR DAVLATINI XRONOLOGIK DAVRIGA OID FIKR-MULOHAZALAR

Maxmudov Bexzod Xamidovich

Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiya universiteti
dotsenti, tarix fanlari nomzodi

Annotatsiya. Ushbu maqola Qoraxoniylar davlatini xronologik davriga bag'ishlanadi. Bunda asosan davlatni boshlang'ich davri, ya'ni tashkil topgan sanasi bilan bog'liq fandagi mavjud ziddiyatli, qarama-qarshi ma'lumotlar o'zaro solishtirilib, atroflicha tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: Turk xoqonligi, Turkash davlati, qarluq, qoraxoniylar, chig'il, yag'mo, to'xsi, uyg'ur, jabg'u, bug'ra, qoraxon, Bilga Qul Qodirxon, Satuk Bug'roxon, Yettisuv, Ila, Sharqiy Turkiston, So'yob.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI8Y2024N01>

Kirish. Ilk va rivojlangan o'rta asrlar o'zbek davlatchilik tarixida juda muhim ahamiyatga egadir. Chunki, bu davrda faoliyat olib borgan Turk xoqonligi, Somoniylar, Qoraxoniylar, G'aznaviylar, Saljuqiylar va Xorazmshohlar kabi davlatlarning har birini o'ziga xos o'rni mavjud. Shu bilan birga ushbu davlatlarning yuzaga kelishi, taraqqiy etishi va davlatchilik tizimida umumiy o'zaro uyg'unlikni, ham kuzatish mumkin. Bu davrga oid davlatlardan biri bu-Qoraxoniylar davlatidir. Qoraxoniylar davlati haqida ko'plab ilmiy-tadqiqot ishlari olib borilgan bo'lsada, ushbu davlat tarixiga oid juda ko'p muammolar hanuzgacha o'z yechimini topmagan. Jumladan, davlatni boshqargan sulola genealogiyasi, davlat qaysi turkiy etnos tomonidan tashkil topganligi, davlat boshqaruvida oliy va mahalliy

hokimiyat tizimidagi bog'liq xususiyatlar kabi masalalarda qarama-qarshi ma'lumotlar mavjud. Xuddi shunday muammolardan yana biri bu – Qoraxoniylar davlatini faoliyat davrini umumiy xronologik sanalarini belgilashga oiddir. Bunda davlatni 1212-yilda tugatilgani borasidagi ma'lumot bo'yicha, deyarli barcha tadqiqotchilarni fikri umumiy va yakdil. Ammo davlatni tashkil topgan sanasi xususidagi masala esa o'zaro ziddiyatli, bahsli va qarama-qarshi ma'lumotlardan iboratligicha qolib kelmoqda. Biz quyida aynan shu xususda to'xtalib o'tamiz.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Qoraxoniylar davlati to'g'risida taniqli olim K.SH. Shoniyozov ham o'z asarlarida keng to'xtalib o'tgan. Olim, xususan, Qoraxoniylar davlati Qarluq davlatining davomi ekanligi, bu ikki nomdagi davlat aslida bir davlat bo'lganligi va mazkur xoqonlik qarluq qabilasi tomonidan 840-yilda tashkil topganligi to'g'risida o'z fikr-mulohazalarini bildirib o'tgan[1.B.35-65; B.326-328]. Umuman olganda, K.SH. Shoniyozov mazkur davlat tarixini yoritishda butunlay yangi fikrlarni o'rta tashladi.

Jumladan, K.SH. Shoniyozovning fikricha, Qoraxoniylar davlatini 840-yildan to 1212-yilgacha, ya'ni to'rt asr mobaynida qarluq xoqonlari idora qilgan[2.B.165].

Atoqli sharqshunos olim V.V. Bartold Qoraxoniylar davlati 940-yilda yuzaga kelgan deb qayd etsa[3.S.73], ayrim tarixiy asarlar bu masalada X asrning 90-yillari, ya'ni undan ham kechroq davrni ko'rsatmoqda[4.S.3].

Qoraxoniylar davlatining tashkil topgan sanasiga oid bu ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, tadqiqotchilar o'rtasida bu masalada hatto, bir-birlariga yaqinroq fikrni ham uchratmaymiz. Aksincha, ularning ko'pchiligi, shu jumladan, O. Pritsak, K.SH. Shoniyozov davlatga asos solingan yil deb 840-yilni belgilashsa, boshqa tadqiqotchilar guruhi V.V. Bartold, O.K. Korayev va boshqalar esa bu davlatni 940-yilda tashkil topgan, deb hisoblashadi. Ular o'rtasidagi farq ko'rinib turganidek yuz yil, ya'ni bir asrlik vaqtni tashkil qilmoqda. Albatta, tadqiqotchilarning bu darajada katta farqli xulosaga kelishlariga mavjud manbalardagi bu masalada berilgan to'liqsiz va kamchil ma'lumotlar sabab bo'lgan. Ularning har biri o'z mulohazalarini ma'lum bir asoslar bilan isbotlashga, dalillashga harakat qilishgan. Shuning uchun ularning fikrlarini to'g'ridan-to'g'ri inkor etish yoki qo'llab-quvvatlash ancha murakkab masaladir.

Tadqiqot metodologiyasi. K.SH. Shoniyozovning yuqorida keltirilgan fikrlarini to'g'ri, deb qabul qiladigan bo'lsak, mazkur Qoraxoniylar davlatini to'rt yuz yil mobaynida bir sulola vakillari boshqargan bo'lib chiqadi[5.B.338]. O'rta Osiyo xalqlari davlatchilik tarixidan ma'lumki, davlatni boshqargan sulolalarning bu qadar uzoq hukmronlik qilgan holatlari juda kamdan-kam uchraydi. Misol uchun o'z davrining eng qudratli davlatlaridan bo'lmish Turk xoqonligini boshqargan ashinaliylar sulolasi uzog'i bilan ikki asrdan kamroq davr mobaynida hukmronlik qilishgan. Xalifalik poytaxti Bag'dodni zabt etgan qudratli Saljuqiylar saltanati ham Movarounnahr tarixida bor-yo'g'i yuz yildan oshiqroq vaqt hukm surgan. Bunday misollarni ko'plab keltirish mumkin. Albatta, bu qiyosiy solishtirishlardan qat'iy xulosalar chiqarib bo'lmaydi. Lekin aytmoqchimizki, Qoraxoniylar davlati o'zining shunday uzoq tarixi mobaynida ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan hamda davlat boshqaruvi sohasida, tarkibiy xususiyatga ko'ra ko'pgina o'zgarishlar va o'ziga xos yangiliklarni o'z boshidan o'tkazgan bo'lishi mumkin. Bu jarayonlar esa o'z navbatida xoqonlikning tashkil etgan qabilalarning davlat hayotidagi roli u yoki bu darajada o'zgarishi bilan ham bog'liq kechgan, albatta.

Yuqorida aytib o'tganimizdek, V.V. Bartold Qoraxoniylar davlatini 940-yilda yag'molar tashkil etgan, deb yozgan edi.

K.SH. Shoniyozov ta'kidlaganidek, V.V. Bartoldning bunday fikrga kelishiga, Nizomulmulkning "Siyosatnoma" asaridagi 940-yil "Bolasog'un shahrini musulmon bo'lmagan majusiylar ishg'ol qildi", degan axboroti hamda 1126-yil noma'lum muallif tomonidan ko'chirma tarzida yozilgan "Madjmal at-tavorix" deb nomlangan asardagi "bo'g'ra" yag'mo podsholarining unvoni bo'lgan, deb keltirgan ma'lumotlari sabab bo'lgan[6.C.73; S.41].

Tahlil va natijalar. Yuqoridagi ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, tadqiqotchilar Qoraxoniylar davlatini tashkil topgan davrini aniqlashda, davlatda qabilalarning o'rni va xoqon unvonlarining nomlanishiga e'tibor berishgan.

V.V. Bartoldning Qoraxoniylar davlati 940-yilda tashkil topgan deb keltirgan qaydlari, tarixiy asarlarning deyarli barchasida asos sifatida qabul qilingan. Masalaning murakkabligi ham shundaki, tadqiqotchi o'z fikrlarini yuqoridagi manbalarga asoslanib keltiradi. Shuning uchun uning mulohazalarini to'liq inkor etmagan holda, tanqidiy yondashib tahlil qilsak, foydadan holi bo'lmaydi.

Gap shundaki, agarda biz o'zaro qarama-qarshi ma'lumotlarni solishtirgan holda, ularni har birini sinchiklab o'rganib chiqsak, ular o'rtasidagi uyg'unlikni anglashimiz mumkin. Demoqchimizki, yuqorida aytilganidek, Nizomulmulk 940-yilda musulmon bo'lmagan majusiylar Bolasog'un shahrini ishg'ol etdi, degan axborotni beradi. Bu ma'lumot bilan Satuk Bug'roxon 940-yilda o'zini Qoraxon (Ulug'xon) deb e'lon qilganini esga olsak[7. C.41], gap yagona voqea-hodisalar xususida ketayotganligi oydinlashadi.

Nizomulmulk ma'lumotlaridagi majusiylar, ya'ni musulmon bo'lmagan qabila, bu bizning fikrimizcha yag'molar bo'lishi mumkin. Bunday Bolasog'un shahrini ular tomonidan ishg'ol qilinishini esa sulolaning o'zaro ichki taxt uchun kurashi jarayonida, mazkur qabilaning ham aralashuvi, deb tushunadigan bo'lsak, bundan Satuk Bug'roxon yag'mo qabilasining jangovar harbiy kuchi yordamida taxtni egallagan, degan xulosa kelib chiqadi.

Ehtimol shuning uchun Satuk Bug'roxon garchi Qarluq davlatining asoschisi Bilga Qul Qodirxonning nevarasi bo'lgan bo'lsada [8.C.101; C.490-493; B.46], yag'molarning jangovar harbiy kuchiga tayangan holda hokimiyatni egallashi va "bo'g'ra", "qoraxon" kabi unvonlar bilan ulug'lanishi oqibatida ba'zi tarixiy asarlarda ushbu davlatni yag'molar tashkil etgan, degan fikrlar paydo bo'lgandir.

Fikrimizni davom ettiradigan bo'lsak, Satuk Bug'roxon hokimiyatni egallashdan oldin, Qoshg'arda hukmronlik qilgan. Qoshg'arda va uning atrofida esa yag'molar joylashgan edi[9. B.74]. Yag'mo, chig'il, xalach va boshqa ko'pgina turkiy qabilalar aynan Satuk Bug'roxon davrida islom dinini qabul qilishgan[10.C.41]. Demak, yag'molar Satuk Bug'roxon hokimiyatni qo'lga olgunga qadar islom dinida bo'lmaganlar. Agarda Nizomulmulk 940-yilda Bolasog'unni egallagan majusiylar, deb yag'molarni nazarda tutgan bo'lsa, yuqoridagi ma'lumotlar bir-birini to'ldiradi.

Demak, V.V. Bartoldning yuqorida keltirgan ma'lumotini, biz Qoraxoniylar davlatining ijtimoiy-siyosiy hayotida shu davrdan boshlab qarluq qabilasidan tashqari boshqa turkiy qabilalar jumladan, yag'mo qabilasi ham o'z o'rniga ega bo'lib, aynan bu qabilaning harbiy jihatdan jangovar kuch-qudratga ega ekanligi, ularni xoqon saroyida nufuzli mavqeyini egallashlarini ta'minlagan, deb tushunishimiz mumkin ekan.

Aytmoqchimizki, tadqiqotchining davlatni 940-yil yag'molar tashkil etdi, degan fikrini to'g'ridan-to'g'ri qabul qilmagan holda undagi bu ma'lumotlardan foydalanish orqali biz Qoraxoniylar davlatidagi o'zaro ichki sulolaviy taxt uchun kurashlar jarayonini hamda bu

voqea-hodisalarda xoqonlik tarkibidagi qabilalarning ishtiroki qay darajada bo'lganligini anglab olishimiz mumkin. O'sha davrning ijtimoiy-siyosiy hayoti, ruhiyati nuqtai nazaridan turib fikr yuritadigan bo'lsak, davlat hayotida harbiy kuchlar, harbiy kishilar, nihoyatda nufuzli doira hisoblangan. Hukmdorlar ham o'z saltanatini hududini kengaytirishda, uni himoya qilishda, qolaversa, ichki nizolarni bostirishda shu jangovar harbiy kuchlarga tayanishgan. Qoraxoniylar davlatining hukmdorlari ham bundan istisno emas, albatta. Shunday ekan, yag'mo qabilasining jangovar harbiy kuchlari yordamidan sulola xonadoniga mansub kishilar hokimiyatni egallash yo'lida foydalanganliklari tabiiydir.

Qoraxoniylar davlatining tashkil topgan sanasini X asrning 90-yillari, deb belgilangan asarlar xususiga kelsak[11.C.3], ko'rsatilgan davrdan ham anglash mumkinki, bunda asosan 990-yillar, ya'ni Somoniylar davlatini qoraxoniylar tomonidan tugatilganlik voqeasining ta'siri bor. Albatta, aynan shu davrdan boshlab, Qoraxoniylar davlati haqida ko'pgina tarixiy asarlarda so'z yuritilib, ular o'z davrining qudratli xoqonligi sifatida ta'riflanadi [12.C.53-75;S.98-117:C.324;C.148-244]. Lekin bundan Qoraxoniylar davlati 990-yillardan e'tiboran o'z faoliyatini boshladi, degan mazmun kelib chiqmaydi. Chunki hech bir davlat bir vaqtning o'zida ham tashkil topib, ham qo'shni davlatni hududlarini zabt etishi tarixiy haqiqatga to'g'ri kelmaydi.

Shu o'rinda, masalaning bir jihatiga e'tiborni qaratsak. Ko'pgina tarixiy asarlarda Qoraxoniylar davlati bilan Somoniylar davlati o'rtasidagi mavjud bo'lgan ziddiyatlarga ortiqcha urg'u berish hollari mavjud[13.C.3].

Albatta, bunday mulohazalarni xolis, deb bo'lmaydi. Chunki bu mulohazalar o'sha davrning tarixiy shart-sharoiti, mavjud voqeligidan ancha uzoq bo'lib, masalani sun'iy ravishda chigallashtiradi, xolos.

Demak, Qoraxoniylar davlatining tashkil topgan sanasini X asrning 90-yillari, deb ko'rsatuvchi tarixiy asarlarga nisbatan aytish mumkinki, Qoraxoniylar davlati bu vaqtda tashkil topmagan, balki bu davrga kelib, xoqonlik o'z chegara sarhadlarini kengaytirib, ilgarigi doirasiga nisbatan endilikda yanada kuch-qudratga to'lib harbiy harakatlarni qo'shni hududlar tomon kengaytirgan.

Yuqoridagi ma'lumotlarni umumlashtirgan holda mulohaza yuritadigan bo'lsak, Qoraxoniylar davlatini yuzaga kelishi tarixiy zaruriyat bo'lib, uning o'ziga xos siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy zamini bo'lgan. Masalani teran anglash uchun bu xususda qisman to'xtalib o'tishni joiz, deb hisoblaymiz.

Ma'lumki, qadimdan O'rta Osiyoning Oltoy janubiy yonbag'ridan boshlanadigan sharqiy qismida, Markaziy Tyanshan etaklarida, Chu, Ila, Norin, Talas daryolari vodiylari bo'ylab to Pomirgacha bo'lgan hududlarda turkiy tilda so'zlashuvchi qabilalar yashagan. Mazkur qabilalar VI asrning ikkinchi yarmidan to VIII asr boshlarigacha Turk xoqonligi tasarrufida bo'lib kelgan. Unga tegishli hududlarda esa 707-yilda Turkash davlati tashkil topadi.

Turkash davlati o'zining qisqa umri davomida og'ir ahvolni boshidan kechirdi. Chunki aynan shu davrda, ya'ni sharqiy chegaralarni himoya qilib dushmanlar bilan kurash olib borayotgan bir vaqtda, g'arbdan arab xalifaligining Movarounnahrda boshlagan harbiy yurishlari turkashlar ahvolini yanada og'irlashtirdi.

Natijada, turkashlarning harbiy kuchlari bo'linib, ularning bir qismi sharqda Xitoy qo'shinlariga qarshi kurash bilan band bo'lsa, ikkinchi bir qismi xalifalik qo'shinlariga qarshi tashlangan edi. Uchinchi qismi esa, ichki qabilaviy kurashlar bilan ovora bo'lgan. Albatta, har

bir davlat uchun tashqi dushmandan ko'ra, ichki nizolar va u asosda yuz beradigan o'zaro qirg'inbarot urushdan-da kattaroq xavf bo'lmaydi.

Mavjud vaziyatdan foydalangan qarluqlar 766-yilga kelib Yettisuv, Talos, Chu vodiysini egallab, G'arbiy Tyanshanga qadar bo'lgan hududlarga kirib borishadi.

Qarluq qabilasi va qarluqlar haqida juda ko'p manba va adabiyotlar mavjud[14.B.499,B.427,B.466;B.192;S169-392]. Qarluqlar qadimda Oltoyning g'arbiy mintaqalarida yashaganlar. Ular Turk xoqonligi davrida esa siyosiy jarayonlarda faol ishtirok eta boshlashgan. Xoqonlik tashkil topgan vaqtda qarluqlar G'arbiy Oltoydan chiqib, Irtish daryosining sohillariga, Oltoyning janubiy yonbag'irlarida to Ila daryosini shimoligacha bo'lgan hududlarda joylashgan edi.

Shunday qilib, qarluqlar 766-yilda zaiflashib qolgan turkashlar ustidan g'alaba qozonib, Yettisuvni egallashadi. Ularni hokimlarining qarorgohi Chu daryosi vohasidagi So'yob shahri edi. Shu vaqtdan boshlab qarluq jabg'ulari Jung'oriya tog'laridan to Sirdaryoga qadar bo'lgan hududlarni boshqara boshlaydilar[15.C.300-308]. Ular ayni vaqtda, qudratli Turk xoqonligi va undan so'ng qisqa davr mobaynida hukmronlik qilgan Turkash davlatining vorisi sifatida ham faoliyat yuritishgan.

Qarluqlar Yettisuvni egallagandan so'ng (VIII asrning 60-yillari) ushbu tartib-qoidalar biroz o'zgarib, endilikda jabg'uning vakolat doirasi ilgariyigiga nisbatan ancha kengayadi. Chunki bu vaqtga kelib jabg'ular nafaqat qabila ittifoqining boshlig'i, balki qarluqlar egallagan hududda yashovchi barcha qabilalar va o'troq aholi ustidan ham hukmronlik qila boshlaydi. Bu davr manbalarida qarluqlar yashayotgan va hukmronlik qilayotgan hududlar "Qarluq davlati", podsholari esa "jabg'u" deb qayd qilingan bo'lsa-da[16.C.35-40], tadqiqotchi olim K.SH. Shoniyoovning ta'kidlashicha, qarluqlarda davlat to IX asr o'rtalarigacha bo'lmagan. Bu davrdagi qarluqlarning boshqaruv usulini u "yirik qarluq qabila ittifoqi birligi" deb nomlaydi[17.B.161].

Qarluqlarning mazkur davlat boshqaruv usulini "yirik qabilalar ittifoqi", deb shartli ravishda nomlash balki to'g'ridir. Lekin fikrimizcha, bu o'rinda "davlat" iborasini qo'llashda turkiy qabilalarning o'ziga xos xususiyatlari, jumladan, davlat boshqaruvidagi udumlari, mafkuraviy qarashlari hamda ma'naviy xususiyatlarini ham hisobga olish kerak. Chunki turkiy davlatlar, turkiy sulolalar eng kuchaygan davrlarda, jumladan, butun O'rta Osiyodan tortib, Kichik Osiyoga qadar bo'lgan hududlarda yashovchi xalqlar ustidan siyosiy ustunlikni qo'lga kiritgan va davlat tepasida turgan xoqonlarning vakolat doirasi mutlaq kengaygan vaqtlarda ham, ularning davlatni boshqaruv usulida an'anaviy qabila-urug'chilik udumlari saqlanib kelgan.

Demak, mazkur davrda O'rta Osiyoning Oltoy janubiy yonbag'irlaridan boshlanadigan sharqiy qismida, markaziy Tyanshan etaklarida, Chu, Ila va Norin daryolari vodiylari bo'ylab, to Pomirgacha bo'lgan hududlarda turkiy tilda gaplashuvchi qabilalar uyushmasi yashagan.

Biz tilga olib o'tgan o'lkalarda yashovchi turkiyzabon aholining ijtimoiy-iqtisodiy hayoti hamda turmush tarzi ham o'ziga xos bo'lgan. IX-X asrlarga kelib Yettisuv va Sharqiy Turkistonning g'arbiy qismida joylashgan bir qancha ko'chmanchi va yarim ko'chmanchi qabilalar turg'un hayotga o'tib, dehqonchilik, hunarmandchilik bilan shug'ullana boshlashgan.

Ko'chmanchi chorvadorlarning bunday o'troqlashish jarayoni ijobiy holat bo'lib, buning natijasida qator yangi shahar va qishloqlar qad ko'targan. Mavjud shahar va qishloqlar aholisi yanada gavjumlashib, yirik aholi punktlariga aylanadi[18.B.397-401;C.24-62]. Bu voqealar

natijasida, dehqonchilik, hunarmandchilik hamda savdo-sotiq rivojlangan. Movarounnahr, Yettisuv va Sharqiy Turkistonda yashovchi aholi o'rtasida madaniy-ma'naviy aloqalar ham yanada kuchayib, yangi taraqqiyot bosqichiga ko'tarilgan.

Tadqiqot mavzusi borasida yuritilgan fikr-mulohazalarga asosan aytish mumkinki, Qoraxoniylar davlatining tashkil topgan sanasi hozirgi kungacha tarixiy asarlarning aksariyatida qayd etilib kelinayotgan X asrning o'rtalaridan emas, balki uning poydevori ancha ilgari barpo etilgan bo'lib, X asrning o'rtalarida esa bu davlat chinakam saltanat (imperiya) darajasiga erishib, hududiy jihatdan kengayib, avvalgi davrga nisbatan ancha kuch-qudratga erishgan va tarixda "qoraxon" ya'ni buyuk xonlar nomi bilan atalgan. Tarixiy asarlarda ham bu davrda ko'proq Qoraxoniylar davlati haqida so'z ketib, ular Movarounnahr sarhadida kechgan tarixiy voqealarda markaziy o'rinni egallashgan. Demak, Qoraxoniylar davlati o'zining taraqqiyot bosqichlarida rivojlanib borganiki, u yirik bir davlat timsolida birdaniga shakllanmagan. Aksincha, uning davlatchilik tizimi hamda tarkibiy tuzilishi turkiy xalqlarning uzoq davrlardan buyon rivojlanib kelgan boy davlatchilik an'analari va tajribalari bilan uyg'unlashib borgan.

Xulosa. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, Qoraxoniylar davlati dastlab qarluq qabilalar ittifoqi shaklida 766-yilda tashkil topgan. Ushbu qabilalar ittifoqi, Turk xoqonligi, so'ngra Turkash davlati inqirozga uchrab tarqoq holatga kelgan turkiy qabilalarni ma'lum qismini o'zida qayta birlashtirgan. Bu davrda qarluq qabilalar ittifoqi sardori "jabg'u" nomi bilan atalgan. Mazkur qabilalar ittifoqi IX asr o'rtalaridan birmuncha kengayib, davlatchilik an'analari darajasida rivojlangan. Biroq aynan shu davrdan boshlab Movarounnahrda markazlashgan kuchli Somoniylar davlatini tashkil topishi va uni mintaqaning shimoliy-sharqiy hududlari bo'ylab faol tashqi siyosati Qarluq davlatini harbiy-siyosiy jihatdan kuchayishini cheklab, bu jarayonni birmuncha kechiktirdi. Ammo, X asrning o'rtalaridan Qarluq davlati tarkibiga yag'mo, tuxsi, o'g'uz, uyg'ur va boshqa juda ko'plab turkiy qabilalarning kelib qo'shilishi oqibatida davlatning etnik tarkibiy jihati o'zgardi. Endi uni avvalgidek Qarluq davlati deb emas, balki juda ko'p turkiy qabilalarning ittifoqi-uyushuvidan tarkib topgan qudratli "Hoqoniya" davlati sifatida ta'riflash mumkin bo'ldi. Bu vaqtda uning sarhadlari haddan tashqari kengayib qudrati ortib, o'z taraqqiyotining yangi bosqichiga chiqdi.

Demak, Qoraxoniylar davlatini xronologik faoliyat davrini shartli ravishda ikki bosqichga bo'lish mumkin. Birinchi bosqich – 766-yildan to X asrning birinchi yarmigacha bo'lgan davr. Bu davrda Qoraxoniylar davlati dastlab Qarluq qabilalar ittifoqi negizida tashkil topib rivojlanib borgan va o'zining keyingi taraqqiyot bosqichiga zamin hozirlagan. Ikkinchi bosqich bu X asrning ikkinchi yarmidan – ya'ni, uning eng kuchaygan davridan to uning tanazzuli bo'lgan 1212-yilgacha bo'lgan davrni o'z ichiga oladi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Шониёзов К.Ш. Қарлуқ давлати ва қарлуқлар. – Тошкент: Шарқ, 1999. – Б. 35-65; Шониёзов К.Ш. Ўзбек халқининг шаклланиш жараёни. – Тошкент: Шарқ, 2001. – Б. 326-328
2. Шониёзов К.Ш. Қарлуқ давлати ва қарлуқлар. Тошкент: Шарқ, 1999. – Б. 165.
3. Бартольд В.В. Двенадцать лекций по истории турецких народов Средней Азии. – М.: Наука, 1968. Соч. Т.V. – С. 73.
4. История Узбекской ССР. Кн.1. – Ташкент: Изд. АН УзССР, 1955. – С. 242: Мирзозода. Ҳ. Тарихи адабиёти тоҷик. – Душанбе: Маориф, 1983. – С. 3.

5. Шониёзов К.Ш. Ўзбек халқининг шаклланиши жараёни. Тошкент: Шарқ, 2001. – Б. 338.
6. Бартольд В.В. Двенадцать лекций по истории турецких народов Средней Азии. Соч. Т. V. – С. 73; Шу муаллиф. Очерки истории Семиречья. – М.: Изд. Вост. лит., 1963. Т. II. Ч. 1. – С. 41.
7. Бартольд В.В. Очерки истории Семиречья. – М.: Изд. Вост. лит., 1963. Т. II. Ч. 1. – С. 41.
8. Джамал ал-Карши.ал-Мулхакат би-с-сурах / Отв.ред. А.К. Муминов. Введение, перевод с арабско-персидского, комментарин, текст, факсимиле Ш.Х. Вохидова, Б.Б. Аминова // История Казахстана в персидских источниках. Т. I. – Алматы: Дайк-Пресс, 2005. – С. 101; Ömar Soner Hunkan. Türk hakanlığı. (Karahanlılar). – Istanbul, 2007. – S. 490-493; Шониёзов К.Ш. Қарлуқ давлати ва қарлуқлар. – Б. 46.
9. Шониёзов К.Ш. Қарлуқ давлати ва қарлуқлар. – Б. 74.
10. Бартольд В.В. Очерки истории Семиречья. Соч. Т. II. Ч. 1. – С. 41.
11. История Узбекской СССР. Кн. I. – С. 241-244; Мирзозода Ҳ. Тарихи адабиёти тоҷик. – С. 3
12. Ибн Ал-Асир. Ал-Камил фи-т-тарих / Пер.с.арабс.К.Б. Старковой // МИКК. Т. I. – Москва, 1973. – С. 53-75; Джамал ал-Карши.ал-Мулхакат би-с-сурах / Отв.ред. А.К. Муминов. Введение, перевод с арабско-персидского, комментарин, текст, факсимиле Ш.Х. Вохидова, Б.Б. Аминова // История Казахстана в персидских источниках. Т. I. – Алматы: Дайк-Пресс, 2005. – С. 98-117; Босворт К.Э. Мусульманские династии. – М.: Наука, 1971. – С. 324; Кочнев Б.Д. Нумизматическая история Караханидского Каганата (991-1209). – Москва: София, 2006. – С.148-244 и др.
13. История Узбекской СССР. Кн. I. – С. 241-244; Мирзозода Ҳ. Тарихи адабиёти тоҷик. – С. 3.
14. Маҳмуд Кошғарий. Девону луғотит-турк. Т. 1960-1963 й. 1- жилд.Б.499; 2-жилд. Б.427;3-жилд.Б.466; Бартольд В.В. Очерки истории Семиречья. Соч. Т. II. Ч. I.С169-392; Шониёзов К.Ш. Қарлуқ давлати ва қарлуқлар. Б.192.
15. Бичурин Н.Я. – Собрание сведений о народах, обитавших в Средней Азии в древние времена. –М.-Л.: Изд. АН СССР, Т. III. 1953. – С. 300-308.
16. Бартольд В.В. Очерки истории Семиречья. Соч. Т. II. Ч. I. – С. 35-40.
17. Шониёзов К.Ш. Қарлуқ давлати ва қарлуқлар. – Б. 161
18. Маҳмуд Кошғарий. Девону луғотит-турк / Индекс-луғат. Ғ. Абдурахмонов., С.М. Муталибовлар таҳрири остида. – Тошкент: Фан, 1967. – Б. 397-401; Бартольд В.В. Извлечение из сочинения Гардизи “Зайн ал-ахбар”. Соч. Т. VIII. – С. 24-62.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/8 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).